

Maróti Egon

„Hajrá, Hellász!”

Marcus Aurelius és a görög versenysport

A görög irodalomban a sport mint téma roppant jelentős szerepet játszott¹, az olympiai játékokról és más versenyekről, győztesekről jobbra nagy dicsőréttel emlékeztek meg. Találkozunk azonban szkeptikus, ironikus megjegyzésekkel, kritikus megítéléssel is.² (Amiképpen szakirodalmunkban manapság is előfordulnak finnyás, sznob állásfoglalások.)

Az ókorban a sport iránt az egyik legnyitottabb, a sikeres versenyzőkkel szemben a legnagyobb elismerést tanúsító jelentős személyiség a művelt filozófus császár, Marcus Aurélius volt, akinek görög nyelven írott filozófiai elmélkedései a néhai Huszti József professzor jóvoltából magyar nyelven is olvashatók. Az uralkodó több versenyt és versenyzőt támogatott, s számos görög illetve hellenizált keleti területekről származó versenygyőztesnek adományozta az akkor talán legnagyobb kitüntetést, a római polgárjogot. A nemrég elhunyt L. Moretti professzor az olympiai győztesekről készített alapvető összeállításában közel húsz olyan sikeres versenyzőt is regisztrált, aki kimutathatóan illetve kikövetkeztethetően a császárnak köszönhette római polgárságát s az ezt kifejező Marcus Aurelius – görög feliratokon Markos Aurélios – neve használatának a jogát, amelyek mellett megtartották, feltüntették eredeti görög vagy görögös személynevéket.³

Ezt az elnevezést az illető olympiai győztesek leszármazottai – akárcsak mindenki más – büszkén viselték. S közöttük több olyan személy is lehetett, aki kiemelkedő sportsikereket ért el, esetleg maga is éppen olympiai koszorút szerzett. Ennek a jelenségnek érdekes bizonyítéka egy, az olympiai ásatások során 1994-ben előkerült

felíratos bronztábla, amelynek korszakalkotó jelentősége az, hogy fenntartotta több olyan olympiai győztes atléta adatait, akik a Kr. u. 4. században aratták diadalukat különböző versenyszámokban, a hagyományos két korcsoport egyikében, a fiatalkorúak („paides”) illetve, a felnőtt férfiak („andres”) kategóriájában. Különös jelentősége a leletnek az, hogy a két utolsó feltüntetett Olympia győztesei a 290 és 291 Olympián, azaz Kr. u. 381-ben és 385-ben aratták győzelmeiket. Ez a fontos lelet a többi hézagpótló adat mellett bizonyítja, hogy az olympiai versenyeket közel a 4. század végéig megrendezték, mindaddig, amikor is a keresztény ideológiai és politikai hatalom következtében a játékok meg nem szűntek...⁴

A felirat minden bizonnyal egy helyi atlétikai szervezet székháza romjainak feltárása során került elő. A feljegyzett győzteseknek valami szorosabb kapcsolata lehetett az egykori intézménnyel; az összefüggés magyarázata még megoldatlan. Érdekes azonban, amire eddig – tudomásom szerint – még senki sem mutatott rá, a győztesek nevének részleges azonossága. A feliratot faksimilében és átírással J. Ebert professzor közölte.⁵ Ennek alapján látható, hogy a megőrzött vonatkozó 4. századi nevek kevés kivétellel egy-egy Marcus Aureliust jelölnek. A győztesek adatait a felirat sorrendjében közöljük, megjegyezve, hogy az olympiák datálásának egy részét nem ismerjük, mivel a bronztábla bal szélét, ahol a számjelölések egy része szerepelt, még az ókorban levágták.

Lássuk tehát a feljegyzett versenyzők közül azokat, akik a 4. századi olympiai játékokon győzedelmeskedtek:

• A sardesi M. Aur(élios) Markianos a fiatalokúak pankrationjában: a 275. Olym-pián (Kr. u. 321)

• Mar. Aurélios Kallón, Thespiaiból, a felnőttek dolichos futásában: 278. O. (Kr. u. 333) – és

• A tenedosi Aur(élios) Stratonikos a felnőttek diaulosában ugyanakkor

• Epiktétos, a felnőttek pentathlon versenyében: 279 Ol. (337)⁶

• M. Aurélios Herménaios (a fiatalokúak?) pankrationjában: 280. O. (341)⁷

• M. Auré]lios Héliodóros, a felnőttek pankrationjában: (?)

• M. A]urélios Héliodóros, Héliodóros fia, Thespiaiból, a fiatalokúak pankration-jában⁸: (?)

• M. Aurélios Sótéros, Sótéros fia Thespiaiból a fiatalokúak [stadi]on futásában: 286. Ol. (365)

• Az athéni [Mar.] Aur(élios) Eukar-pidés, Zópyroz fia, a fiatalokúak pankration versenyében: 290. Ol. (381)

• Az ethéni [Mar. A]rélios Zópyros, a fiatalokúak ökölvívásában: 291. Ol. (381)⁹

• Az athéni [Pan]kratios, a felnőttek pentathlon versenyében (ugyanakkor).¹⁰

Jegyzetek

¹ Erre vonatkozóan lásd legutóbb W. Decker: *Sport in der griechischen Antike*. München, 1995, 9., 181sköv. és passim.

² A kérdéshez alapvető B. Bilinski: *Lcagonistica sportiva nellagrecia antica*. Roma, 1961, 25–50. Legutóbb P. Angeli

Bernardini. Nikephoros 10 (1997), 179–190.

³ L. Moretti: *Olimpionikai. I vincitori negli antichi agoni olimpici*. Roma, 1957, 187. l. 139–153. sz.

⁴ Vö. Maróti E.: *Egy új olympiai feliratról*. Antik Tanulmányok, 41 (1996) 233. Uő: in Actas, 1996/4. sz. 18–19., mindkét helyen a vonatkozó korábbi irodalommal.

⁵ J. Ebert: *Zur neuen Bronzplatte mit Siegerinschriftenaus Olympia*. Nikephoros, 10 (1997), 218–219.

⁶ A szöveg *nei(kó) triada* a szokás *próte(i) treiadi* jelentésben értendő; azaz Epiktétos az első három szám megnyerésével győzött a pentathlonban, ami kivételes dicsőség volt; vö. J. Ebert: *Zum Pentathlon der Antike*. Berlin 1963, 2.

⁷ Vö. Ebert korrekcióját, in Nikephoros, i. sz. 221. l. 4. jz.

⁸ Az apa-fia által hasonló vagy azonos számban aratott győzelmek témájához lásd: Maróti E.: *Quasi cursores*. In *Studia Varia. Tanulmányok Szádeczky-Kardos Samu 80. születésnapjára*. Szeged, 1998, 103–106. – A fentiek természetesen nem jelentik azt, hogy az említett Marcus Aureliusok mind a korábbi olympiai győztesek leszármazottai lennének.

⁹ Egyértelmű, hogy a két fiatal győztes testvér volt.

¹⁰ A felirat vége csonka; a végén levő számjelölés rejtélyes. – Különböen lehetséges, hogy a feliratnak végleges formában való közlése nyomán a fenti győzteslista adatai némi korrekciót fognak igényelni.

